

Een mediationweek in Rotterdam

In de week van 11 tot 15 juni aanstaande kunnen partijen met actieve civiele procedures bij de Rechtbank Rotterdam hun conflicten proberen op te lossen met een extra methode: zelf doen onder begeleiding van ervaren mediators.

mr. M. Pel

vice-president gerechtshof Arnhem,
landelijk projectleider Mediation RM

mr. W.N. Everts

vice-president rechtbank
Zwolle, projectleider Mediationweek

Foto: ANP

Supermediator Clinton was in 1993 niet ontevreden met de resultaten van de ontmoeting tussen PLO-leider Arafat en de Israëlische premier Rabin

- 1 Dit betekent dat de zaak of tijdens de mediation tot wederzijdse tevredenheid wordt geregeld of dat de partijen – in de mediation weer *on speaking terms* gekomen – er met hun raadsliden in slagen kort na de mediation zelf tot volledige overeenstemming te komen.
- 2 Meer specifieke informatie over mediation en het project is te lezen in: M. Pel, 'Doorverwijzing naar mediation in de civiele procedure: Extra service of branchevervaging?', in: *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging*, november 2000, p. 78-86; M. Pel, 'Mediation naast rechtspraak, Uitvoering landelijk project Mediation Rechterlijke Macht', in: *Justitiële Verkenningen*, december 2000, p. 25-40; M. Pel, 'Ervaringen, valkuilen en leerpunten in het project Mediation naast rechtspraak', in: *Tijdschrift voor Arbitrage 1-2-2000*; P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt, 'Het sap en de schillen', openingscommentaar *Advocatenblad*, 2000-13, 23 juni; M. Ynzonides, 'Rechters en advocaten over nieuw mediationproject', in: *Advocatenblad* 2000-14, p. 528-532.

Tijdens een gerechtelijke procedure kan mediation plaatsvinden – dit is minder bekend dan mediation voorafgaand aan een juridische procedure. Buiten Nederland is dit al langer het geval; in Nederland kunnen partijen sinds maart 2000 in een juridische procedure hun geschil alsnog met behulp van een mediator onderling oplossen. Het Landelijk Project Mediation RM biedt partijen die in Arnhem, Assen, Amsterdam, Utrecht en Zwolle procederen in bepaalde procedures de mogelijkheid alsnog voor mediation te kiezen. Inmiddels is daarvan in ruim driehonderd zaken gebruik gemaakt, overwegend met succes.¹ Naast de vijf bestaande projecten² volgt nu een nieuw project, de Mediationweek.

Opzet

In de Mediationweek kunnen partijen die niet bij een van de vijf projectrechtbanken procederen maar elders een procedure hebben lopen, in een bepaalde week de mogelijkheid krijgen om kennis te maken met mediation en te onderzoeken of zij hun geschil alsnog zelf onder begeleiding van de mediator kunnen oplossen. De eerste Mediationweek zal plaatsvinden in het arrondissement Rotterdam, in de week van 11 tot 15 juni 2001. Dan zullen ervaren en zorgvuldig geselecteerde mediators partijen ontvangen in het gebouw van de rechtbank te Rotterdam. Aan deelname aan het project zijn voor partijen geen kosten verbonden, anders dan die van hun advocaat en eventuele reiskosten. De inzet van de mediators wordt betaald door het Ministerie van Justitie.

Bij procedures op
tegenspraak dienen
ongemeende
vorderingen soms
alleen als
wisselgeld voor
andere punten

Mediation-indicaties

De belangrijkste indicaties voor mediation: partijen moeten een eind willen maken aan hun procedure en aan hun conflict op basis van de onderliggende belangen; en er moet enige onderhandelingsruimte zijn. Daarnaast gelden er (contra-)indicaties:

Mediation-indicaties

Andere uitkomst wenselijk dan via een vonnis mogelijk
Belangen vallen buiten een juridisch kader
Snelle oplossing gewenst
Procesmoeheid
Duurzame relatie (familie, burens, zakenrelatie, maatschap, langlopend contract etc.)
Gemeenschappelijk toekomstig belang
Meerdere procedures of meer conflicten dan in de procedure voorgelegd
Belang bij vertrouwelijke behandeling, met mogelijkheid afzonderlijke gesprekken
Meer partijen bij conflict betrokken dan procespartijen zelf
Duurzaamheid oplossing noodzaak

Contra-indicaties

Eerder mislukte mediation
Partijen die 'getrouwd' zijn met hun conflict
Precedent gewenst
Openbare uitspraak gewenst
(Te) grote machtsongelijkheid (NB de mediator is getraind om machtsverschillen te compenseren)
Partijen met een culturele achtergrond waarbinnen mediation niet past
Pure procedure waarin uitsluitend rechterlijke uitspraak de oplossing kan brengen

In de Mediationweek Rotterdam wordt de mediation eenmalig aangeboden aan *alle* partijen die een civiele³ procedure bij de rechtbank Rotterdam voeren, maar de realiteit gebiedt om een maximumaantal mediations te hanteren. Daarom zullen in de praktijk alleen de eerste honderd zaken waarin alle betrokken partijen zich hebben gemeld, daadwerkelijk deel kunnen uitmaken van het project.

De betrokken advocaten krijgen in de week de gelegenheid in de concrete procedures na te gaan wanneer er zinvol voor mediation zou kunnen worden gekozen.⁴

Geen therapie

Heeft het zin om aan schikken ter comparitie nog een andere bemiddelingsmethode toe te voegen, en is er verschil tussen beide manieren van conflictbehandeling? De verkenning van de grens tussen schikken en mediation is een van de interessante zoektochten in het gehele project. Vooropgesteld moet worden dat het doel van het project *niet* is om de schikkingsactiviteit ter zitting terug te dringen.

Integendeel. De bedoeling is om een extra instrument aan advocaten, partijen en rechters te geven om conflicten op te lossen. Het blijkt specifiek goed inzetbaar in die gevallen waarin de uitspraak van de rechter het onderliggende conflict niet (volledig) kan oplossen of waarin het voortzetten of goed afsluiten van de (handels)relatie tussen partijen van belang is.

Mediation is een vorm van conflictbemiddeling waarbij de mediator als onafhankelijke derde de partijen behulpzaam is bij het vinden van een oplossing die gebaseerd is op wederzijds belang. Deze vorm van bemiddeling heeft twee hoofdkenmerken. De eerste daarvan is dat veel aandacht wordt gegeven aan het herstel van de verstoorte communicatie tussen partijen en daarmee aan de achterliggende emoties en verstoorte relaties, telkens uitsluitend voor zover die emoties en verstoorte relaties een oplossing in de weg staan. Mediation is een zakelijke methode, dienend om specifieke conflicten op te lossen, en geen vorm van therapie.

Niet om het gelijk

Het andere hoofdkenmerk van mediation is de daarin gebruikte onderhandelingsmethode: de Harvard-methode, die inhoudt dat er op basis van belangen en niet op basis van (on)gelijk hebben of krijgen wordt onderhandeld. In een juridische procedure moeten de belangen van de partijen worden vertaald in juridische standpunten, vorderingen en verweren. Het is niet altijd mogelijk daarbij alle belangen van partijen te dienen, immers niet alle belangen zijn juridisch vertaalbaar.⁵ Bovendien is een kenmerk van vrijwel ieder aan de rechter voorgelegd conflict dat het partijstandpunt of de vordering c.q. eis (de zelf gekozen oplossing voor het conflict) niet door de ander wordt geaccepteerd. Onze manier van procederen 'op tegen-

3 Meer specifieke informatie hierover alsmede de brochure 'Mediation naast rechtspraak' is op te vragen bij het Landelijk projectbureau Mediation voor de Rechterlijke Macht, Postbus 9030, 6800 EM Arnhem, fax 026-3592692, tel. 026-3592805, email: mediation@hetnet.nl

4 In Rotterdam betreft de Mediationweek alleen civiele procedures maar elders in de toekomst wellicht ook bestuursrechtelijke procedures.

5 Het project wordt, net als de andere deelprojecten, wetenschappelijk geëvalueerd door het WODC, het Wetenschappelijk Onderzoeks en DocumentatieCentrum van het Ministerie van Justitie.

**Niet het soort zaak
maar de attitude en
inzichten van
partijen bepalen de
slaagkansen van
een mediation**

spraak' veroorzaakt niet zelden dat vorderingen en verweren soms niet gemeend zijn maar dienen als wisselgeld voor andere punten. Bij een mediation kan – zonder prijsgeven van de in de procedure verdedigde standpunten – ieder belang aan de orde komen. Bij een zorgvuldige bespreking daarvan blijken er dan meestal gelijke of verenigbare belangen te zijn die snel geregeld kunnen worden, waarna alleen de niet-verenigbare belangen werkelijke focus van de onderhandelingen kunnen worden.

Het gesprek krijgt een andere wending zodra er tussen partijen ruimte is om de achterliggende belangen te bespreken. Daarnaast is al hetgeen in de mediation wordt besproken tussen partijen vertrouwelijk, ook als de mediation niet resulteert in een overeenkomst. De mediator is neutraal en heeft – als de partijen er niet uit komen – geen beslissingsmacht en stuurt ook tijdens de mediation niet op inhoud.⁶ Dit heeft als gevolg dat de partijen het achterste van hun tong kunnen laten zien, zonder het risico te lopen op hun mededelingen of voorstellen vastgepind te worden als de onderhandelingen zonder resultaat zouden blijven. De partijen zijn volledig vrij de mediation te verlaten als ze menen er niet beter van te zullen worden.

Wanneer mediation?

De belangrijkste indicatie voor mediation in een concrete zaak is de wens van partijen om een eind te maken aan hun procedure en een eind te maken aan hun conflict op basis van de onderliggende belangen, waarbij zij ook bereid en in staat moeten zijn om naar de ander te luisteren. Kortom, niet het soort zaak maar de attitude en inzichten van de partijen zijn bepalend voor de slagingskansen van een mediation. Van belang is dat de partijen met elkaar in gesprek komen over een oplossing van hun conflict, terwijl zij daarbij ook oog moeten kunnen ontwikkelen voor de wederzijdse belangen. Een andere belangrijke indicatie is dat er enige onderhandelingsruimte is. Als aan deze basisvoorwaarden wordt voldaan is een mediation eigenlijk altijd zinvol.

Vaak zegt een partij dat hij zeker bereid en in staat is met de genoemde attitude aan de mediation deel te nemen, maar dat de ander dat niet kan of wil. Deze valkuil staat niet zelden aan zinvolle onderhandelingen in de weg.

Richtlijn moet zijn dat iedere partij voor zichzelf uitmaakt of zij aan de mediation-'vereisten' voldoet of wil voldoen. De mediator zal tijdens de mediation nagaan of bij beide partijen voldoende inzet aanwezig is en zal er bovendien op letten dat partijen zich aan de spelregels houden.

Waardering

Medio maart 2001 zijn alle partijen die een actieve civiele procedure hebben lopen bij de rechtbank Rotterdam – dat zijn circa 3000 zaken – schriftelijk benaderd via hun advocaten of zij wensen deel te nemen aan het project. Bij die brief is een algemene brochure gevoegd over mediation en een speciale folder over de Mediationweek. Tevens wordt aangegeven wat de gevolgen zijn voor de lopende juridische procedure als men van het aanbod gebruik wil maken.

Voor de mediationssessies wordt in beginsel per zaak een dagdeel uitgetrokken. De partijen zullen dan proberen om onder leiding van de mediator in één mediationssessie een oplossing te bereiken. Mocht dit niet lukken, maar bestaat er wel uitzicht op een oplossing, dan is het mogelijk om in de periode tot 1 oktober 2001 een of meer vervolgsessies af te spreken, in het gebouw van de rechtbank. De raadslieden van partijen kunnen hun cliënten adviseren vóór en tijdens de mediation. Elders in de projecten is gebleken dat er soms heel snel volledige overeenstemming kan worden bereikt. Ook komt het voor dat een hoofdpunt wordt geregeld en alle overbodige franje uit de procedure wordt gehaald om vervolgens een resterend juridisch punt aan de rechter voor te leggen.

De ervaringen leren dat onder advocaten aanvankelijk wel enige schroom kan bestaan om mee te doen. De advocaten van de Rotterdamse procespartijen hebben nu de gelegenheid om met hun cliënten deze extra kans voor duurzame conflictoplossing te benutten. Uit de reacties van advocaten in de lopende deelprojecten is gebleken dat de aanvankelijke aarzeling over het instrument mediation bijna altijd wordt omgezet in waardering, met dien verstande dat mediation geen panacee is voor alle kwalen en dat het instrument dus met beleid moet worden benut.

6 Zie artikel TCR noot 2 alsmede: L.H.H. Gijbels, 'Van scheidingsbemiddeling naar mediation; ervaringen van een (scheidings)bemiddelaar/mediator', in *Tijdschrift voor Arbitrage* 1998, p. 133 e.v.

7 Wel kan de mediator soms aangeven hoe bepaalde rechtsregels luiden of partijen wijzen op de noodzaak inhoudelijk advies aan een derde te vragen. Deze vorm van mediation heet evaluatieve mediation.